

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ तृतीयः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः ॥

आदित्येभ्यो भुवद्वच्चश्चरुं निर्वपेद्भूतिकाम आदित्या
वा एतम्भूत्यै प्रति नुदन्ते योऽलम्भूत्यै सन्भूतिं न
प्राप्नोत्यादित्यानेव भुवद्वतः स्वेन भागधेयेनोप धावति
त एवैनम्भूतिं गमयन्ति भवत्येवादित्येभ्यो धारयद्वच्चश्चरुं
निर्वपेदपरुद्धो वाऽपरुध्यमानो वाऽऽदित्या वा अपरोद्धारं
आदित्या अवगमयितारं आदित्यानेव धारयद्वतः ॥ १ ॥

स्वेन भागधेयेनोप धावति त एवैनं विशि दाध्रत्यनपरुध्यो
भवत्यदितेऽनु मन्यस्वेत्यपरुध्यमानोऽस्य पदमा ददीतेयं
वा अदितिरियमेवास्मै राज्यमनु मन्यते सत्याशीरित्याह
सत्यामेवाशिषं कुरुत इह मन इत्याह प्रजा एवास्मै
समनसः करोत्युप प्रेतं मरुतः ॥ २ ॥

सुदानव एना विश्पतिनाभ्यमुं राजानमित्याह मारुती
वै विद्धोष्ठो विश्पतिर्विशैवनं राष्ट्रेण समर्धयति यः

परस्ता॑द्वा॒म्यवा॒दी स्या॒त्तस्य॑ गृ॒हाद्वी॒हीना ह॑रेच्छु॒क्लाः॑श्च
कृ॒ष्णाः॑श्च वि चि॑नुया॒द्ये शु॒क्लाः स्यु॒स्तमा॑दि॒त्यं च॒रुं
निर्व॑पेदादि॒त्या वै दे॒वता॑या वि॒द्विश॑मे॒वाव॑ गच्छति॥३॥

अव॑गतास्य॒ विडन॑वगतः॒ राष्ट्र॑मित्या॒हुर्ये कृ॒ष्णाः स्यु॒स्तं
वा॒रुणं॑ च॒रुं निर्व॑पेद्वा॒रुणं॑ वै रा॒ष्ट्रमु॒भे ए॒व वि॒शं च रा॒ष्ट्रं
चा॒व गच्छ॑ति यदि॒ नाव॑गच्छे॒दिम॒हमा॑दि॒त्येभ्यो॑ भा॒गं
निर्व॑पा॒म्यामु॒ष्माद॑मु॒ष्यै वि॒शोऽव॑गन्तो॒रिति॑ निर्व॑पेदादि॒त्या
ए॒वैन॑म्भा॒गधे॑य॒म्प्रेप्स॑न्तो॒ विश॑मव॥३॥

ग॒म॒य॒न्ति॒ यदि॒ नाव॑गच्छे॒दाश्व॑त्थान्म॒यूखा॑न्थ्स॒प्त
म॑ध्यमे॒षाया॒मुप॑ ह॒न्यादि॑द॒म॒हमा॑दि॒त्यान्ब॑ध्ना॒म्यामु॒ष्माद॑मु॒ष्यै
वि॒शोऽव॑गन्तो॒रित्या॑दि॒त्या ए॒वैन॑म्ब॒द्धवी॑रा॒ विश॑मव॑ गमयन्ति॒
यदि॒ नाव॑गच्छे॒देत॑मे॒वादित्यं॑ च॒रुं निर्व॑पेदि॒ध्मेऽपि॑ म॒यूखा॑न्थ्सं
न॑ह्ये॒दन॑प॒रुध्य॑मे॒वाव॑ गच्छ॒त्याश्व॑त्था भवन्ति म॒रुता॑ वा
ए॒तदो॒जो यद॑श्व॒त्थ ओज॑सै॒व वि॒शम॑व॑ गच्छति स॒प्त भ॑वन्ति
स॒प्तग॑णा॒ वै म॒रुतो॑ ग॒णश॑ ए॒व वि॒शम॑व॑ गच्छति॥५॥

धार॑य॒द्वतो॑ म॒रुतो॑ गच्छति॒ विश॑मवै॒तद॑ष्टा॒दश॑ च॥१॥

दे॒वा वै मृ॒त्योर्बि॑भ॒युस्ते प्र॒जाप॑ति॒मुपा॑धा॒वन्ते॒भ्य॑

ए॒ता॒म्प्रा॒जाप॒त्या॑ ५ श॒तकृ॑ष्णलां॒ निर॑व॒प॒त्तयै॑वैष्ण॒मृत॑म॒दधा॑द्यो
 मृ॒त्योर्बि॑भी॒यात्तस्मा॑ ए॒ता॒म्प्रा॒जाप॒त्या॑ ५ श॒तकृ॑ष्णलां॒
 निर्व॑पेत्प्र॒जाप॑तिमे॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ स
 ए॒वास्मि॒न्नायु॑र्दधाति॒ सर्व॑मायु॑रेति॒ श॒तकृ॑ष्णला भवति
 श॒तायुः॑ पु॒रुषः॑ श॒तेन्द्रि॑य॒ आयु॑ष्ये॒वेन्द्रि॑ये॥६॥

प्रति॑ तिष्ठति घृ॒ते भ॑व॒त्यायु॑र्वै घृ॒तम॑मृ॒तः ५ हि॒र॒ण्य॒मायु॑श्चै॒वास्मा॑
 अ॒मृतं॑ च स॒मीची॑ दधाति च॒त्वारि॑च॒त्वारि॑ कृष्णला॒न्यव॑
 द्यति॒ चतुर॑व॒त्तस्या॑स्या॒ एक॑धा ब्र॒ह्मण॑ उ॒प॑ ह॒रत्ये॑क॒धैव॑
 यज॑मान॒ आयु॑र्दधात्य॒सावा॑दित्यो न व्य॑रोच॒त तस्मै॑ दे॒वाः
 प्राय॑श्चित्ति॒मैच्छ॑न्तस्मा॒ एत॑ ५ सौ॒र्यं च॒रुं नि॑र॒व॒प॒न्तेनै॒वास्मि॑न्॥७॥

रुच॑म॒दधुर्यो॑ ब्र॒ह्मव॑र्च॒सका॑मः स्यात्तस्मा॒ एत॑ ५ सौ॒र्यं
 च॒रुं निर्व॑पे॒दमु॑मे॒वादित्य॑ ५ स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ स
 ए॒वास्मि॑न्ब्र॒ह्मव॑र्च॒सं द॑धाति ब्र॒ह्मव॑र्च॒स्यैव॑ भ॑वत्यु॒भय॑तो
 रु॒क्मौ भ॑वत उ॒भय॑त॒ एवास्मि॑न्नुचं दधाति प्र॒याजे॑प्र॒याजे॑
 कृष्ण॑लं जुहोति दि॒ग्भ्य ए॒वास्मै॑ ब्र॒ह्मव॑र्च॒सम॑व॒ रु॒द्ध
 आग्ने॑यम॒ष्टाक॑पालं॒ निर्व॑पे॒त्सावि॑त्रं द्वा॒द॒शक॑पाल॒म्भूम्यै॑॥८॥

च॒रुं यः॑ का॒मये॑त॒ हि॒र॒ण्यं वि॑न्देय॒ हि॒र॒ण्य॒म्नोप॑

नमेदिति यदाग्नेयो भवत्याग्नेयं वै हिरण्यं यस्यैव हिरण्यं
तेनैवैनद्विन्दते सावित्रो भवति सवितृप्रसूत एवैनद्विन्दते
भूम्यै चरुर्भवत्यस्यामेवैनद्विन्दत उपैन् ५ हिरण्यं नमति वि
वा एष इन्द्रियेण वीर्येणर्ध्यते यो हिरण्यं विन्दत एताम् ॥ १ ॥

एव निर्वपेद्विरण्यं वित्त्वा नेन्द्रियेण वीर्येण व्यृध्यत
एतामेव निर्वपेद्यस्य हिरण्यं नश्येद्यदाग्नेयो भवत्याग्नेयं वै
हिरण्यं यस्यैव हिरण्यं तेनैवैनद्विन्दति सावित्रो भवति
सवितृप्रसूत एवैनद्विन्दति भूम्यै चरुर्भवत्यस्यां वा एतन्नश्यति
यन्नश्यत्यस्यामेवैनद्विन्दीन्द्रः ॥ १० ॥

त्वष्टुः सोममभीषहापिबत्स विष्वङ्वाच्छत्स इन्द्रियेण
सोमपीथेन व्यार्ध्यत स यदूर्ध्वमुदवमीत्ते श्यामाका अभवन्त्स
प्रजापतिमुपाधावत्तस्मा एत ५ सोमेन्द्र ५ श्यामाकं चरुं
निर्वपत्तेनैवास्मिन्निन्द्रिय ५ सोमपीथमदधाद्वि वा एष
इन्द्रियेण सोमपीथेनर्ध्यते यः सोमं वर्मिति यः सोमवामी
स्यात्तस्मै ॥ ११ ॥

एत ५ सोमेन्द्र ५ श्यामाकं चरुं निर्वपेत्सोमं चैवेन्द्रं च
स्वेन भागधेयेनोप धावति तावेवास्मिन्निन्द्रिय ५ सोमपीथं

धत्तो नेन्द्रियेण सोमपीथेन व्यध्यते यत्सौम्यो भवति
 सोमपीथमेवाव रुन्दे यदैन्द्रो भवतीन्द्रियं वै सोमपीथ
 इन्द्रियमेव सोमपीथमव रुन्दे श्यामाको भवत्येष वाव स
 सोमः ॥ १२ ॥

साक्षादेव सोमपीथमव रुन्देऽग्नये दात्रे पुरोडाशमष्टाकपालं
 निर्वपेदिन्द्राय प्रदात्रे पुरोडाशमेकादशकपालम् पशुकामो-
 ऽग्निरेवास्मै पशून्प्रजनयति वृद्धानिन्द्रः प्र यच्छति दधि मधु
 घृतमापो धाना भवन्त्येतद्वै पशूनां रूपं रूपेणैव पशूनव
 रुन्दे पञ्चगृहीतम्भवति पाङ्गा हि पशवो बहुरूपम्भवति
 बहुरूपा हि पशवः ॥ १३ ॥

समृद्धौ प्राजापत्यम्भवति प्राजापत्या वै पशवः
 प्रजापतिरेवास्मै पशून्प्र जनयत्यात्मा वै पुरुषस्य मधु
 यन्मध्वग्नौ जुहोत्यात्मानमेव तद्यजमानोऽग्नौ प्र दधाति
 पङ्क्तौ याज्यानुवाक्ये भवतः पाङ्क्तः पुरुषः पाङ्क्ताः पशव
 आत्मानमेव मृत्योर्निष्क्रीय पशूनव रुन्दे ॥ १४ ॥

इन्द्रियेऽस्मिन्भूम्यां एतामिन्द्रः स्यात्तस्मै सोमो बहुरूपा हि पशवः

देवा वै स॒त्रमा॑स॒तर्द्धि॑परिमितं यश॑स्कामा॒स्तेषां॑ सोम॑
 राजा॑नं यश॑ आ॒र्च्छ॒त्स गि॒रिमु॑दै॒त्तम॒ग्निर॑नू॒दैत्ता॑व॒ग्रीषो॑मौ
 सम॑भवता॒न्तावि॒न्द्रो य॒ज्ञवि॑भ्रष्टोऽनु॒ परे॑त्ताव॒ब्रवी॑द्याजय॑त॒म्मेति॑
 तस्मा॑ ए॒तामिष्टिं॑ निर॑वपतामा॒ग्नेय॑म॒ष्टाक॑पालमै॒न्द्रमे॑का॒दश॑कपाल
 सौ॒म्यं च॒रुन्त॑ये॒वास्मि॑न्तेजः॥१५॥

इन्द्रि॒यम्ब्र॑ह्मवर्च॒सम॑धत्तां यो य॒ज्ञवि॑भ्रष्टः स्यात्तस्मा॑
 ए॒तामिष्टिं॑ निर्व॑पेदा॒ग्नेय॑म॒ष्टाक॑पालमै॒न्द्रमे॑का॒दश॑कपाल
 सौ॒म्यं च॒रुं यदा॑ग्ने॒यो भव॑ति तेज॑ ए॒वास्मि॑न्तेन॑
 दधा॑ति यदै॒न्द्रो भव॑तीन्द्रि॒यमे॒वास्मि॑न्तेन॑ दधा॑ति
 यथ्सौ॒म्यो ब्र॑ह्मवर्च॒सं तेना॑ग्ने॒यस्य॑ च सौ॒म्यस्य॑ चै॒न्द्रे
 समा॑श्लेषये॒त्तेज॑श्चै॒वास्मि॑न्ब्रह्मवर्च॒सं च॑ समीची॑॥१६॥

द॒धात्य॒ग्रीषो॒मीय॑मेका॒दश॑कपालं निर्व॑पे॒द्यं कामो॑
 नोप॑नमे॒दाग्ने॒यो वै ब्रा॑ह्म॒णः स सोम॑मि॒बति॑ स्वा॒मेव॑ दे॒वता॑
 स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ सैवैनं॑ कामे॒न॒ सम॑र्धय॒त्युपैनं॑
 कामो॑ नमत्य॒ग्रीषो॒मीय॑म॒ष्टाक॑पालं निर्व॑पे॒द्ब्रह्मवर्च॑सका॒मो
 ऽग्री॑षोमा॒वेव॑ स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ तावे॒वास्मि॑न्ब्रह्मवर्च॒सं
 ध॑त्तो ब्रह्मवर्च॒स्यैव॑॥१७॥

भ॒व॒ति॒ यद॒ष्टाक॑पा॒लस्तेना॑ग्ने॒यो यच्छा॑मा॒कस्तेन॑
 सौ॒म्यः समृ॑द्धौ सोमा॒य वा॒जिनै॑ श्यामा॒कं च॒रुं निर्व॑पेद्यः
 क्लै॒व्या॑द्विभी॒याद्रेतो॑ हि वा ए॒तस्मा॒द्वाजिन॑मप॒क्राम॒त्यथैष
 क्लै॒व्या॑द्विभा॒य सोम॑मे॒व वा॒जिन॒ः स्वेन॑ भा॒गधे॑ये॒नोप॑
 धाव॑ति॒ स ए॒वास्मि॒न्नेतो॑ वा॒जिनं॑ दधा॒ति न क्ली॒बो भ॑वति
 ब्रा॒ह्मण॑स्प॒त्यमेका॑दशकपा॒लं निर्व॑पे॒द्भ्राम॑कामः॥१८॥

ब्रह्म॑ण॒स्पति॑मे॒व स्वेन॑ भा॒गधे॑ये॒नोप॑ धाव॒ति स ए॒वास्मै॑
 सजा॒तान्प्र य॑च्छति॒ ग्राम्ये॑व भ॑वति॒ गुण॑व॒ती या॒ज्यानु॑वा॒क्ये
 भव॑तः सजा॒तैरे॒वैनं॑ गुण॑व॒न्तं करो॑त्ये॒तामे॒व निर्व॑पेद्यः
 का॒मये॑त॒ ब्रह्म॑न्वि॒शं वि ना॑शये॒यमि॑ति॒ मारु॑ती या॒ज्यानु॑वा॒क्ये
 कुर्या॑द्ब्रह्म॑न्ने॒व वि॒शं वि ना॑शयति॥१९॥

तेजः॑ स॒मीची॑ ब्रह्मवर्च॑स्यै॒व ग्राम॑काम॒स्त्रिच॑त्वारि॒५श॑च्च॥३॥ [३]

अ॒र्य॒म्णे च॒रुं निर्व॑पे॒त्सुव॑र्गका॒मोऽसौ॑ वा आ॒दि॒त्योऽर्य॑मा॒
 ऽर्य॑म॒णमे॒व स्वेन॑ भा॒गधे॑ये॒नोप॑ धाव॒ति स ए॒वैनं॑ सुव॑र्गं
 लो॒कं ग॑मयत्य॒र्य॒म्णे च॒रुं निर्व॑पेद्यः का॒मये॑त॒ दान॑कामा मे
 प्र॒जाः स्यु॑रि॒त्यसौ॑ वा आ॒दि॒त्योऽर्य॑मा यः खलु॒ वै ददा॑ति
 सोऽर्य॑मा॒ ऽर्य॑म॒णमे॒व स्वेन॑ भा॒गधे॑ये॒नोप॑ धाव॒ति स ए॒व॥२०॥

अस्मै दानकामाः प्रजाः करोति दानकामा अस्मै
 प्रजा भवन्त्यर्यम्णे चरुं निर्वपेद्यः कामयेत स्वस्ति
 जनतामियामित्यसौ वा आदित्योऽर्यमाऽर्यमणमेव स्वेन
 भागधेयेनोप धावति स एवैनं तद्रमयति यत्र जिगमिषतीन्द्रो
 वै देवानामानुजावर आसीत्स प्रजापतिमुपाधावत्तस्मा
 एतमैन्द्रमानुषूकमेकादशकपालं निः॥२१॥

अवपत्तेनैवैनमग्रं देवतानां पर्यणयद्बुध्रवती अग्रवती
 याज्यानुवाक्ये अकरोद्बुध्रादेवैनमग्रं पर्यणयद्यो राजन्य
 आनुजावरः स्यात्तस्मा एतमैन्द्रमानुषूकमेकादशकपालं
 निर्वपेदिन्द्रमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवैनमग्रं
 समानानां परि णयति बुध्रवती अग्रवती याज्यानुवाक्ये
 भवतो बुध्रादेवैनमग्रम्॥२२॥

परि णयत्यानुषूको भवत्येषा ह्येतस्य देवता य
 आनुजावरः समृद्धौ यो ब्राह्मण आनुजावरः स्यात्तस्मा
 एतम्बार्हस्पत्यमानुषूकं चरुं निर्वपेद्बृहस्पतिमेव स्वेन
 भागधेयेनोप धावति स एवैनमग्रं समानानां परि णयति
 बुध्रवती अग्रवती याज्यानुवाक्ये भवतो बुध्रादेवैनमग्रं परि

णयत्यानुषूको भवत्येषा ह्येतस्य देवता य आनुजावरः
समृद्धौ॥२३॥

एव निरग्रमेतस्य चत्वारि च॥४॥ [४]

प्रजापतेस्त्रयस्त्रिंशद्बृहतरं आसन्ताः सोमाय राज्ञे-
ऽददात्तासां रोहिणीमुपैत्ता ईर्ष्यन्तीः पुनरगच्छन्ता अन्वैत्ताः
पुनरयाचत ता अस्मै न पुनरददात्सोऽब्रवीदृतममीष्व यथा
समावच्छ उपैष्याम्यथ ते पुनर्दास्यामीति स ऋतमामीत्ता
अस्मै पुनरददात्तासां रोहिणीमेवोप॥२४॥

ऐतं यक्ष्म आर्च्छद्राजानं यक्ष्म आरदिति तद्राजयक्ष्मस्य
जन्म यत्पापीयानभवत्तत्पापयक्ष्मस्य यज्ञायाभ्यो-
ऽविन्दत्तज्ञायेन्यस्य य एवमेतेषां यक्ष्माणां जन्म वेद
नैनमेते यक्ष्मा विन्दन्ति स एता एव नमस्यन्नुपाधावत्ता
अब्रुवन्वरं वृणामहै समावच्छ एव न उपाय इति तस्मा
एतम्॥२५॥

आदित्यं चरुं निरवपन्तेनैवैनम्पापात्स्वामादमुश्चन्
यः पापयक्ष्मगृहीतः स्यात्तस्मा एतमादित्यं चरुं
निर्वपेदादित्यानेव स्वेन भागधेयेनोप धावति त एवैनं

पापात्स्रामा॑न्मुञ्चन्त्यमावा॑स्यायां॒ निर्व॑पेदमुमे॒वैन॑मा॒प्याय॑मान॒मन॑
प्याय॑यति॒ नवो॑नवो भवति॒ जाय॑मान॒ इति॑ पुरोनुवा॒क्या
भव॑त्यायु॒रेवास्मि॑न्तया॒ दधा॑ति॒ यमा॑दित्या अ॒५ शुमा॑प्याय॒यन्ती॑ति॒
या॒ज्यैवैन॑मे॒तया॑ प्याययति॥२६॥

एवोपैतमस्मिन्नयोदश च॥५॥

[५]

प्र॒जाप॑तिर्दे॒वेभ्यो॑ऽन्नाद्यं॒ व्यादि॑शत्सो॑ऽब्रवी॒द्यदि॑माल्लो॒कान्भ्य॑ति
तन्ममा॑स॒दिति॑ तदि॒माल्लो॒कान्भ्य॑त्य॒रिच्य॑तेन्द्र॒५ राजा॑न॒मिन्द्र॑मधि
स्व॒राजा॑न॒न्ततो॑ वै स इ॒माल्लो॒का५ स्त्रे॒धादु॑ह॒त्तत्रि॑धातो॑स्त्रिधातुत्वय
का॒मये॑तान्नादः स्या॒दिति॑ तस्मा॑ ए॒तं त्रि॑धातुं॒ निर्व॑पेदिन्द्रा॒य
राज्ञे॑ पुरो॒डाशम्॑॥२७॥

एका॑दशकपालमिन्द्रा॒याधि॑राजायेन्द्रा॒य स्व॒राज्ञे॑ऽयं वा
इन्द्रो॑ राजा॒यमिन्द्रो॑ऽधि॒राजो॑ऽसाविन्द्रः॒ स्व॒राडि॑माने॒व
लो॒कांश्च॑स्वेन॒ भाग॑धेयेनोप॒ धाव॑ति॒ त ए॒वास्मा॑ अन्नम्प्र
य॑च्छन्त्यन्नाद ए॒व भ॑वति॒ यथा॑ व॒त्सेन॑ प्र॒त्तां गां
दुह॑ ए॒वमे॒वेमाल्लो॒कान्प्र॑त्ता॒न्काम॑मन्नाद्यं॒ दुह॑ उ॒त्ता॒नेषु॑
क॒पाले॑ष्वधि॒ श्रय॑त्यया॒तयाम॑त्वाय॒ त्रयः॑ पुरो॒डाशा॑
भव॑न्ति॒ त्रय॑ इ॒मे लो॒का ए॒षाल्लो॒काना॑मा॒प्त्या उ॒त्तर॑उ॒त्तरो॑

ज्याया॑न्भवत्ये॒वमि॑व ही॒मे लो॒काः समृ॑द्धौ॒ सर्वे॑षामभि॒गम॑यन्त्रव॒
द्यत्य॑छ॒म्बद्गार॑व्य॒त्यास॑मन्वा॒हानि॑र्दाहाय॥ २८॥

पुरो॒डाश॑त्रय॒ष्पङ्क्ति॑ शतिश्च॥ ६॥ [६]

दे॒वा॒सु॒राः संय॑त्ता आ॒स॒न्तां दे॒वान॑सु॒रा अज॑यन्ते
दे॒वाः प॑राजि॒ग्याना॑ अ॒सु॒राणां॑ वैश्य॒मुपा॑यन्तेभ्य॒
इन्द्रि॑यं वी॒र्य॑मपा॒क्राम॑त्तदिन्द्रो॑ऽचाय॒त्तद॑न्वपा॒क्राम॑त्तद॒व॒रुधं॑
नाश॑क्रो॒त्तद॑स्मादभ्य॒र्धोऽच॑रत्स प्र॒जाप॑तिमुपा॒धाव॑त्तमे॒तया॑
सर्व॑पृष्ठयाऽयाज॒यत्त॑यैवास्मि॑न्निन्द्रि॒यं वी॒र्य॑मदधा॒द्य
इन्द्रि॑यका॒मः॥ २९॥

वी॒र्य॑का॒मः स्या॑त्तमे॒तया॑ सर्व॑पृष्ठया याजये॒देता॑ ए॒व
दे॒वताः॑ स्वेन॑ भाग॒धेये॑नोप॑ धावति॒ ता ए॒वास्मि॑न्निन्द्रि॒यं वी॒र्यं॑
दध॑ति॒ यदिन्द्रा॑य॒ राथ॑तराय॒ निर्व॑पति॒ यदे॒वाग्ने॑स्तेज॒स्तदे॒वाव॑
रुन्धे॒ यदिन्द्रा॑य॒ बार्ह॑ताय॒ यदे॒वेन्द्र॑स्य॒ तेज॒स्तदे॒वाव॑ रुन्धे॒
यदिन्द्रा॑य॒ वैरू॒पाय॑ यदे॒व स॑वितुस्तेज॒स्तत्॥ ३०॥

ए॒वाव॑ रुन्धे॒ यदिन्द्रा॑य॒ वैरा॒जाय॑ यदे॒व धा॒तुस्तेज॒स्तदे॒वाव॑
रुन्धे॒ यदिन्द्रा॑य॒ शाक्क॑राय॒ यदे॒व म॒रुतां॑ तेज॒स्तदे॒वाव॑
रुन्धे॒ यदिन्द्रा॑य॒ रैव॒ताय॑ यदे॒व बृ॒हस्प॑तेस्तेज॒स्तदे॒वाव॑ रुन्धे॒

ए॒ताव॑न्ति॒ वै तेजा॑ंसि॒ तान्ये॑वाव॒ रुद्ध॑ उत्ता॒नेषु॑ क॒पाले॑ष्वधि॒
श्रय॑त्यया॒तयाम॑त्वाय॒ द्वाद॑शकपालः पुरो॒डाशः॑ ॥ ३१ ॥

भ॒वति॑ वै॒श्वदे॒वत्वाय॑ सम॒न्तम्प॒र्यव॑द्यति॒ सम॒न्तमे॒वेन्द्रि॒यं
वी॒र्यं॑ यज॑माने दधाति॒ व्य॒त्यास॑मन्वा॒हानि॑र्दाहायाश्च॒ ऋष॑भो
वृ॒ष्णिर्ब॒स्तः सा दक्षि॑णा वृष॒त्वायै॑तयै॒व य॑जेताभि॒शस्य॑मानं
ए॒ताश्चे॒द्वा अ॑स्य दे॒वता॑ अन्न॑म॒दन्त्य॑दन्त्यु॒वेवा॑स्य
मनु॑ष्याः ॥ ३२ ॥

इन्द्रि॒यका॑मः सवि॒तुस्तेज॑स्तत्पु॒रोडा॑शोऽष्टा॒त्रिंश॑च्च ॥ ७ ॥ [७]

रज॑नो॒ वै कौ॑णेयः क्र॒तुजि॑तं जा॒नकिं॑ चक्षु॒र्वन्य॑मया॒त्तस्मा॑
ए॒तामिष्टिं॑ नि॒रव॑पद॒ग्रये॑ भ्राज॑स्वते पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पाल॒
सौ॒र्यं च॒रुम॑ग्रये॒ भ्राज॑स्वते पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पाल॒न्तयै॑वास्मि॒श्चक्षु॑रत
स्यात्तस्मा॑ ए॒तामिष्टिं॑ नि॒र्वपे॑द॒ग्रये॑ भ्राज॑स्वते पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पाल
सौ॒र्यं च॒रुम॑ग्रये॒ भ्राज॑स्वते पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पालम॒ग्रेवै चक्षु॑षा
मनु॑ष्या॒ वि॑ ॥ ३३ ॥

प॒श्यन्ति॑ सू॒र्यस्य॑ दे॒वा अ॒ग्निं चै॒व सू॒र्यं च॒ स्वेन॑
भा॒गधे॑येनोप॑ धावति॒ तावे॑वास्मि॒श्चक्षु॑र्धत्त॒श्चक्षु॑ष्माने॒व भ॑वति
यदा॑ग्ने॒यौ भ॑व॒न्तश्चक्षु॑षी ए॒वास्मि॑न्तत्प्रति॒ दधा॑ति॒ यत्सौ॒र्यो

नासिकां तेनाभितः सौर्यमाग्नेयौ भवतस्तस्मादभितो नासिकां
 चक्षुषी तस्मान्नासिकया चक्षुषी विधृते समानी याज्यानुवाक्ये
 भवतः समानः हि चक्षुः समृद्ध्या उदु त्यं जातवेदसः सप्त
 त्वा हरितो रथे चित्रं देवानामुदंगादनीकमिति पिण्डान्म्र
 यच्छति चक्षुरेवास्मै प्र यच्छति यदेव तस्य तत्॥३४॥

वि ह्यष्टाविंशतिश्च॥८॥ [८]

ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहः संजातेषु भूयासं धीरश्चेत्ता
 वसुविद्धुवोऽसि ध्रुवोऽहः संजातेषु भूयासमुग्रश्चेत्ता
 वसुविद्धुवोऽसि ध्रुवोऽहः संजातेषु भूयासमभिभूश्चेत्ता
 वसुविदामनमस्यामनस्य देवा ये संजाताः कुमाराः
 समनसस्तानहं कामये हृदा ते मां कामयन्ताः हृदा तान्म
 आमनसः कृधि स्वाहामनमसि॥३५॥

आमनस्य देवा याः स्त्रियः समनसस्ता अहं कामये
 हृदा ता मां कामयन्ताः हृदा ता म आमनसः कृधि
 स्वाहा वैश्वदेवीः साङ्ग्रहणीं निर्वपेद्भामकामो वैश्वदेवा वै
 संजाता विश्वानेव देवान्स्वेन भागधेयेनोप धावति त
 एवास्मै सजातान्म्र यच्छन्ति ग्राम्येव भवति साङ्ग्रहणी

भवति मनोग्रहणं वै संग्रहणम्मन एव संजातानाम्॥३६॥

गृह्णाति ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहः संजातेषु भूयासमिति
परिधीन्यपरि दधात्याशिषमेवैतामा शास्तेऽथो एतदेव सर्वः
सजातेष्वधि भवति यस्यैवं विदुष एते परिधयः परिधीयन्त
आमनमस्यामनस्य देवा इति तिस्र आहुतीर्जुहोत्येतावन्तो
वै संजाता ये महान्तो ये क्षुल्लका याः स्त्रियस्तानेवाव रुद्धे
त एनमवरुद्धा उप तिष्ठन्ते॥३७॥

स्वाहामनमसि सजातानां रुद्धे पञ्च च॥१॥ [९]

यन्नवमैत्तन्नवनीतमभवद्यदसर्पत्तत्सर्पिरभवद्यदध्रियत्
तद्धृतमभवदश्विनोः प्राणोऽसि तस्य ते दत्तां ययोः प्राणोऽसि
स्वाहेन्द्रस्य प्राणोऽसि तस्य ते ददातु यस्य प्राणोऽसि
स्वाहा मित्रावरुणयोः प्राणोऽसि तस्य ते दत्तां ययोः
प्राणोऽसि स्वाहा विश्वेषां देवानां प्राणोऽसि॥३८॥

तस्य ते ददतु येषां प्राणोऽसि स्वाहा घृतस्य
धारांमृतस्य पन्थामिन्द्रेण दत्ताम्प्रयताम्मरुद्धिः। तत्त्वा
विष्णुः पर्यपश्यत्तत्त्वेडा गव्यैरयत्। पावमानेन त्वा स्तोमेन
गायत्रस्य वर्तन्योपाः शोर्वीर्येण देवस्त्वा सवितोऽमृजतु

जी॒वात॑वे जी॒वन॒स्यायै॑ बृ॒हद्र॑थन्त॒रयो॑स्त्वा॒ स्तोमे॑न त्रि॒ष्टुभो॑
वर्त॒न्या शु॒क्रस्य॑ वी॒र्ये॑ण दे॒वस्त्वा॑ सवि॒तोत्॥ ३९॥

सृ॒ज॒तु जी॒वात॑वे जी॒वन॒स्याया॑ अ॒ग्नेस्त्वा॒ मात्र॑या॒
जग॑त्यै वर्त॒न्याग्र॑य॒णस्य॑ वी॒र्ये॑ण दे॒वस्त्वा॑ सवि॒तोऽसृ॑ज॒तु
जी॒वात॑वे जी॒वन॒स्याया॑ इ॒मम॑ग्र॒ आयु॑षे॒ वर्च॑से
कृ॒धि प्रि॒य९ रे॒तो वरु॑ण सोम॒ राज॑न्। मा॒तेवा॑स्मा
अ॒दि॒ते श॑र्म॒ यच्छु॑ विश्वे॑ दे॒वा ज॑रं द॒ष्टिर्य॑था स॑त्।
अ॒ग्निरा॑युष्मा॒न्त्स व॑न॒स्पति॑भि॒रायु॑ष्मा॒न्तेन॒ त्वायु॑षायुष्मन्तं
क॒रोमि॒ सोम॒ आयु॑ष्मा॒न्त्स ओष॑धीभि॒र्यज्ञ॑ आयुष्मा॒न्त्स
दक्षि॑णाभि॒र्ब्रह्मा॑युष्म॒त्तद्वा॑ह॒मणै॑रायुष्म॒द्दे॒वा आयु॑ष्मन्त॒स्तेऽमृ॑तेन
पि॒तर॒ आयु॑ष्मन्त॒स्ते स्व॒धया॑युष्मन्त॒स्तेन॒ त्वायु॑षायुष्मन्तं
क॒रोमि॥ ४०॥

विश्वे॑षां दे॒वानां॑ प्रा॒णोऽसि॑ त्रि॒ष्टुभो॑ वर्त॒न्या शु॒क्रस्य॑ वी॒र्ये॑ण दे॒वस्त्वा॑ सवि॒तोत्सोम॑
आयु॑ष्मान्य॒ञ्चवि॑९शतिश्च॥ १०॥ ————— [१०]

अ॒ग्निं वा ए॒तस्य॑ शरी॑रं गच्छ॒ति सोम॑९ रसो॒
वरु॑ण ए॒नं वरु॑णपा॒शेन॑ गृह्णा॒ति सर॑स्वतीं॒ वाग॑ग्रा॒विष्णू॑
आ॒त्मा यस्य॑ ज्यो॒गा म॑य॒ति यो ज्यो॒गा म॑यावी॒ स्याद्यो॑

वा॑ का॒मये॑त॒ सर्व॒मायु॑रिया॒मिति॒ तस्मा॑ ए॒तामिष्टिं॑
निर्व॑पेदाग्ने॒यम॒ष्टाक॑पाल॒५ सौ॒म्यं च॒रुं वा॒रुणं॑ दश॑कपाल॒५
सार॑स्व॒तं च॒रुमा॑ग्रावैष्ण॒वमेका॑दश॒कपाल॑म॒ग्नेरे॒वास्य॑ शरी॑रं
निष्क्री॒णाति॒ सोमा॒द्रसम्॑ ॥ ४१ ॥

वा॒रुणे॑नै॒वैनं॑ वरुणपा॒शान्मु॑ञ्चति सार॑स्व॒तेन॒ वाचं॑
दधा॑त्य॒ग्निः सर्वा॑ दे॒वता॒ विष्णु॑र्य॒ज्ञो दे॒वता॑भिश्चै॒वैनं॑
य॒ज्ञेन॑ च भिष॑ज्यत्यु॒त यदी॑तासु॒र्भव॑ति जी॒वत्ये॒व
यन्न॑व॒मैत्तन्न॑व॒नीत॑मभव॒दित्या॑ज्य॒मवे॑क्षते रू॒पमे॒वास्यै॒तन्महि॑मानं
व्याच॑ष्टेऽश्विनोः प्रा॒णोऽसी॑त्या॒हाश्विनौ॒ वै दे॒वाना॑म् ॥ ४२ ॥

भिष॑जौ ताभ्या॑मे॒वास्मै॑ भेष॒जं करो॑तीन्द्र॒स्य प्रा॒णोऽसी॑त्या॒हेन्द्रि॒यमे॒वास्मिन्ने॒तेन॑ दधा॑ति मि॒त्रावरु॑णयोः
प्रा॒णोऽसी॑त्या॒ह प्रा॒णापा॒नावे॒वास्मिन्ने॒तेन॑ दधा॑ति वि॒श्वेषां॑
दे॒वानां॑ प्रा॒णोऽसी॑त्या॒ह वी॒र्यमे॒वास्मिन्ने॒तेन॑ दधा॑ति घृ॒तस्य॑
धा॒रा॒म॒मृत॑स्य॒ पन्था॑मि॒त्याह॑ यथा॒य॒जुरे॒वैतत्पा॑वमा॒नेन॑ त्वा
स्तोमे॒नेति॑ ॥ ४३ ॥

आ॒ह प्रा॒णमे॒वास्मिन्ने॒तेन॑ दधा॑ति बृ॒हद्रथ॑न्त॒रयो॑स्त्वा
स्तोमे॒नेत्या॒हौजं॑ ए॒वास्मिन्ने॒तेन॑ दधा॑त्य॒ग्नेस्त्वा॒ मात्र॑येत्या॒हात्मानं॑

दधात्यृत्विजः पर्याहुर्यावन्त एवर्त्विजस्त एनम्भिषज्यन्ति
 ब्रह्मणो हस्तमन्वारभ्य पर्याहुरेकधैव यजमान आयुर्दधति
 यदेव तस्य तद्धिरण्यात्॥४४॥

घृतं निष्पिबत्यायुर्वै घृतममृतं हिरण्यममृतादेवायुर्निष्पिबति
 शतमानम्भवति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्यैवेन्द्रिये
 प्रति तिष्ठत्यथो खलु यावन्तीः समा एष्यन्मन्येत
 तावन्मानं स्यात्समृद्ध्या इममग्न आयुषे वर्चसे
 कृधीत्याहायुरेवास्मिन्वर्चो दधाति विश्वे देवा जरदष्टिर्यथासदिति
 जरदष्टिमेवैनं करोत्यग्निरायुष्मानिति हस्तं गृह्णात्येते वै देवा
 आयुष्मन्तस्त एवास्मिन्नायुर्दधति सर्वमायुरेति॥४५॥

रसं देवानां स्तोमेनेति हिरण्यादसदिति द्वाविंशतिश्च॥११॥ [११]

प्रजापतिर्वरुणायाश्वमनयत्स स्वां देवतामार्च्छत्स
 पर्यदीर्यत् स एतं वारुणं चतुष्कपालमपश्यत्तं निरवपत्ततो
 वै स वरुणपाशादमुच्यत् वरुणो वा एतं गृह्णाति
 योऽश्वं प्रतिगृह्णाति यावतोऽश्वान्प्रतिगृह्णीयात्तावन्तो
 वारुणाश्चतुष्कपालान्निर्वपेद्वरुणमेव स्वेन भागधेयेनोप

धावति॒ स ए॒वैनं॑ वरुणपा॒शान्मु॑ञ्चति॥४६॥

चतु॑ष्कपाला भवन्ति॒ चतु॑ष्पा॒द्यश्वः॒ समृ॑द्ध्या॒ एक॒मति॑रिक्तं॒
निर्व॑पेद्यमे॒व प्रति॑ग्राही भव॑ति॒ यं वा॒ नाध्ये॑ति॒ तस्मा॑दे॒व
वरु॑णपा॒शान्मु॑च्यते॒ यद्य॑परं॒ प्रति॑ग्राही स्या॒त्सौर्य॑मेक॒कपाल॑मनु॒
निर्व॑पेद॒मुमे॒वादित्य॑मु॒च्चारं॒ कुरु॑ते॒ऽपो॑ऽवभृ॒थमवै॑त्य॒प्सु वै
वरु॑णः सा॒क्षादे॒व वरु॑ण॒मव॑ यज॒तेऽपो॑न॒ग्रीयं॑ च॒रुम्पुन॑रेत्य॒
निर्व॑पेद॒प्सुयो॑नि॒र्वा अश्वः॒ स्वामे॑वैनं॒ योनिं॑ गमयति॒ स ए॒नं
शान्त॑ उप॑ तिष्ठते॥४७॥

मुञ्चति॒ चरु॑ सप्त॒दश॒ च॥१२॥

या वा॑मिन्द्रावरुणा यत॒व्या त॒नूस्त॑ये॒मम॑ह॒सो मुञ्च॑तं॒ या
वा॑मिन्द्रावरुणा सह॒स्या रक्ष॑स्या॒ तेज॒स्या त॒नूस्त॑ये॒मम॑ह॒सो
मुञ्च॑तं॒ यो वा॑मिन्द्रावरुणाव॒ग्नौ साम॑स्तं॒ वा॑मे॒तेना॑व॒ यजे॑
यो वा॑मिन्द्रावरुणा द्वि॒पाथ्सु॑ प॒शुषु॒ चतु॑ष्पाथ्सु गो॒ष्ठे
गृ॒हेष्व॒प्स्वोष॑धीषु वन॒स्पति॑षु साम॑स्तं॒ वा॑मे॒तेना॑व॒ यज॑ इन्द्रो॒
वा ए॒तस्य॑॥४८॥

इन्द्रि॒येणा॑प॒ क्राम॑ति॒ वरु॑ण ए॒नं वरु॑णपा॒शेन॑ गृह्णाति॒
यः पा॒प्मना॑ गृही॒तो भव॑ति॒ यः पा॒प्मना॑ गृही॒तः स्या॑त्तस्मा॑

ए॒तामैन्द्रा॒वरु॒णीम्प॒यस्या॑ निर्व॒पेदि॒न्द्र ए॒वास्मिन्निन्द्रि॒यं द॑धाति
वरु॒ण ए॒नं वरु॒णपा॒शान्मु॑ञ्चति प॒यस्या॑ भवति प॒यो हि वा
ए॒तस्मा॑द॒प॒क्राम॒त्यथै॒ष पा॒प्मना॑ गृही॒तो यत्प॑य॒स्या भ॑वति
प॒य ए॒वास्मि॒न्तया॑ द॒धाति प॒यस्या॑याम्॥४९॥

पु॒रोडा॑श॒मव॑ द॒धात्या॑त्म॒न्वन्त॑मे॒वैनं॑ करो॒त्यथो॑
आ॒यत॑न॒वन्त॑मे॒व च॑तु॒र्धा व्यू॑हति दि॒क्ष्वे॒व प्र॑ति तिष्ठति
पुनः॑ समू॒हति दि॒ग्भ्य ए॒वास्मै॑ भेष॒जं क॑रोति स॒मूह्या॑व॒ द्यति॑
यथा॑वि॒द्धं निष्कृ॑न्तति॒ तादृ॑गे॒व तद्यो॑ वा॒मिन्द्रा॑वरुणाव॒ग्नौ
स्राम॑स्तं वा॒मेते॒नाव॑ यज॒ इत्या॑ह॒ दुरि॑ष्ट्या ए॒वैन॑म्पाति॒ यो
वा॒मिन्द्रा॑वरुणा द्वि॒पात्सु॑ प॒शुषु॑ स्राम॑स्तं वा॒मेते॒नाव॑ यज॒
इत्या॑है॒ताव॑ती॒र्वा आप॑ ओष॒धयो॑ वन॒स्पत॑यः प्र॒जाः प॒शव॑
उपजी॑वनी॒यास्ता॑ ए॒वास्मै॑ वरु॒णपा॒शान्मु॑ञ्चति॥५०॥

ए॒तस्य॑ प॒यस्या॑याम्पाति॒ षड्विं॑शतिश्च॥१३॥ [१३]

स प्र॒ल॒वन्नि॑ का॒व्येन्द्रं॑ वो वि॒श्वत॑स्परीन्द्रं नरः। त्वं नः॑
सोम॑ वि॒श्वतो॑ रक्षा॑ राजन्नघाय॒तः। न रि॑ष्येत्त्वाव॒तः सखा॑।
या ते॒ धामा॑नि दि॒वि या पृ॑थि॒व्यां या पर्व॑ते॒ष्वोष॑धीष्व॒प्सु।
तेभि॑र्नो॒ विश्वैः॑ सु॒मना॒ अहै॑ड॒न्नाज॑न्त्सोम॒ प्रति॑ ह॒व्या गृ॑भाय।

अग्नीषोमा॒ सवे॑दसा॒ सहू॑ती वनतं॒ गिरः॑। सं दे॒वत्रा॑ ब॒भूव॑थुः।
युवम्॥५१॥

ए॒तानि॑ दि॒वि रो॑चनान्य॒ग्निश्च॑ सोम॒ सक्र॑तू अध॒त्तम्।
युव॑ꣳ सिन्धूꣳ र॒भिर्शस्ते॑रव॒द्यादग्नी॑षोमा॒वमु॑ञ्चतं गृभी॒तान्।
अग्नी॑षोमाविमꣳ सु मे॑ शृणुतं वृषणा॒ हवम्।॑ प्रति॑
सू॒क्तानि॑ हर्य॒तम्भ॑वतं दा॒शुषे॑ मयः। आन्यं दि॒वो मा॑त॒रिश्वा॑
जभा॒राम॑श्चाद॒न्यं परि॑ श्ये॒नो अ॒द्रेः। अग्नी॑षोमा॒ ब्रह्म॑णा
वावृ॒धानो॑रुं य॒ज्ञाय॑ चक्रथुरु लो॒कम्। अग्नी॑षोमा ह॒विषः॑
प्र॒स्थित॑स्य वी॒तम्॥५२॥

हर्य॑तं वृषणा जुषे॒थाम्। सु॒शर्मा॑णा॒ स्वव॑सा॒ हि भू॒तम॑था
ध॒त्तं यज॑मानाय॒ शं योः॑। आ प्या॑यस्व॒ सं ते॑। गु॒णानां॑ त्वा
गु॒णप॑तिꣳ हवामहे क॒विं क॑वी॒नामु॑प॒मश्र॑वस्तमम्। ज्ये॒ष्ठरा॑जं
ब्रह्म॑णां ब्रह्मणस्प॒त आ नः॑ शृ॒ण्वन्नू॑तिभिः सीद॒ साद॑नम्। स
इ॒ज्जनै॑न॒ स वि॒शा स जन्म॑ना॒ स पु॒त्रैर्वा॑ज॒म्भर॑ते॒ धना॑ नृभिः।
दे॒वानां॑ यः पि॒तर॑मा॒विवा॑सति॥५३॥

श्र॒द्धाम॑ना ह॒विषा॑ ब्रह्म॑णस्प॒तिम्। स सु॒ष्टुभा॑ स ऋ॒क्ता
गु॒णेन॑ व॒लꣳ रु॑रोज॒ फलि॑गꣳ रवे॑ण। बृह॒स्पति॑रु॒स्त्रियां॑

हव्यसूदः कनि॑क्रद॒द्वाव॑शती॒रुदा॑जत्। मरु॑तो यद्ध॒ वो दि॒वो
या वः॑ शर्म। अ॒र्य॒मा या॑ति वृष॒भस्तु॑विष्मा॒न्दा॒ता वसू॑नां
पुरु॑हूतो अ॒र॒हन्। स॒ह॒स्राक्षो॑ गो॒त्र॒भिद्व॑ज्र॒बाहुर॑स्मासु॒ देवो॑
द्रवि॑णं दधातु। ये ते॑ऽर्य॒मन्ब॒हवो॑ दे॒व॒यानाः॒ पन्था॑नः॥५४॥

रा॒ज॒न्दि॒व आ॒चर॑न्ति। तेभि॑र्नो दे॒व॒ महि॑ शर्म॒ यच्छु॑ शं
न॑ ए॒धि द्वि॒पदे॒ शं चतु॑ष्पदे। बु॒ध्राद॑ग्र॒मङ्गि॑रोभि॒र्गृणा॑नो वि
पर्व॑तस्य दृ॒ःहि॒तान्यै॑रत्। रु॒ज॒द्रोधा॑सि कृ॒त्रिमा॑ण्येषा॒ः
सोम॑स्य॒ ता म॒द इन्द्र॑श्चकार। बु॒ध्राद॑ग्रै॒ण वि मि॑माय॒
मानै॑र्वज्रे॒ण खान्य॑तृण॒न्नदीना॑म्। वृथा॑सृजत्प॒थिभि॑र्दी॒र्घया॑थैः
सोम॑स्य॒ ता म॒द इन्द्र॑श्चकार॥५॥

प्र यो ज॒ज्ञे वि॒द्वा॑ः अ॒स्य बन्धुं॑ वि॒श्वानि॑ दे॒वो जनि॑मा
विव॑क्ति। ब्र॒ह्म ब्र॒ह्मण॑ उ॒ज्ज॑भार॒ मध्या॑न्नी॒चादु॑च्चा स्व॒धया॑भि प्र
त॑स्थौ। म॒हान्म॒ही अ॑स्तभाय॒द्वि जा॒तो द्या॑ः स॒न्न पार्थि॑वं च॒
रजः॑। स बु॒ध्रादा॑ष्ट ज॒नुषा॑भ्य॒ग्रम्बृ॑हस्पति॒र्दे॒वता॑ यस्य॒ सम्रा॑ट्।
बु॒ध्राद्यो अ॑ग्र॒मभ्य॑त्यो॒जसा॑ बृ॒हस्पति॑मा वि॒वास॑न्ति दे॒वाः।
भि॒नद्व॑लं वि पु॒रो द॑र्दरीति॒ कनि॑क्रद॒त्सुव॑र॒पो जि॑गाय॥५६॥

यु॒वं वी॒तमा॑ वि॒वास॑ति॒ पन्था॑नो दी॒र्घया॑थैः सोम॑स्य॒ ता म॒द इन्द्र॑श्चकार दे॒वा नव॑

च॥14॥ [१४]

देवा मनुष्या देवासुरा अब्रुवन्देवासुरास्तेषां ज्ञायत्री प्रजापतिस्ता यत्राग्ने गोभिश्चित्रया
 मारुतन्देवा वसव्या अग्ने मारुतमिति देवा वसव्या देवाः शर्मण्यास्त्वष्टा हृतपुत्रो
 देवा वै राजन्यान्नवौनवश्चतुर्दश॥14॥ देवा मनुष्याः प्रजां पशून्देवा वसव्याः
 परिद्ध्यादिदमस्म्यष्टाचत्वारिंशत्॥48॥ देवा मनुष्या मादयध्वम्॥ [१५]